

likevel gi atskillig informasjon om skader og dødsårsaker. Kirkebøker ble påbudt på slutten av 1600-tallet og er den første landsomfattende skriftlige kilde til dødsårsaker. De ble ført med varierende presisjonsnivå, og dødsårsak er ingen selvfølge før det ble påbudt ved lov å anføre dødsårsak ved smittsom sykdom og ulykke i 1820.

Representanter for vernesiden, og i noen grad også rovdryfforskere, har etterlatt et inntrykk av at bjørn og ulv er nærmest ufarlige for mennesker. Hendelsene som er omtalt i boken vil selvfølgelig ha varierende troverdighet, og usikkerheten øker med alderen. Dessverre er ikke boken blitt kommentert offentlig av faghistorikere eller rovdryfforskere. Forfatteren er programmessig blitt beskyldt av representanter for vernesiden for å bruke uetterrettelige sagn og vandrehistorier som dokumentasjon for at rovdryff er farlige. Denne kritikken er etter mitt skjønn uberettiget. Furseth gjør godt rede for sine kilder og skjuler ikke usikkerheten. Mange av hendelsene som ligger nærmest i tid er solid dokumentert i en rekke uavhengige kilder. Det kan neppe herske tvil om at han har nedlagt et stort pionerarbeid for å samle et så omfattende materiale. Dessverre forekommer enkelte slurvfeil – blant annet er det samme bildet brukt som illustrasjon av både den siste bjørnejakten i Luster i Sogn i 1956 og en bjørnejakt i Valldal i 1892. Minst en må være feil.

Drept av bjørn og ulv vil engasjere alle som følger rovdryffdebatten. Den har et spennende budskap til leger med interesse for medisinsk historie, fordi den viser hvordan systematisk innsamling av folkelig tradisjonsstoff og kirkebøker kan belyse forhold som har hatt betydning for liv og helse, og til en viss grad hvilke problemer som er forbundet med metoden. Boken vil derfor interessere mange leger.

Trygve Holmøy

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Reise i institusjonene

Thor Eric Vågen Jægtnes

En reise i egen sykdom

Et vindu mot en psykiatrisk pasients hverdag. 112 s. Stavanger: Hertervig forlag, 2005.

Pris NOK 149

ISBN 82-92023-90-9

Boken er første utgivelse i en ny serie kalt *Psyk Opp Spesial*. Ifølge forlaget vil utgivelsene «ha brukererfaringene i fokus». Forfatteren presenterer seg selv som en 34 år gammel mann som i barnealder har fått AD/HD-diagnose, som voksen paranoid schizofreni. Det er knapt noe i boken som gir leseren innblikk i hvorfor slike diagnoser er blitt stilt. Om man forventet innblikk i og formidling av et ungt psykotisk menneskes innerverden i dens mangslungne

fasetter, blir man nok skuffet. Boken, som søsteren Hilde Susan Jægtnes har hjulpet til med å redigere, har en retrospektiv erindringsform. Den dekker hovedsakelig de siste 15–16 år av hans liv, og er i beretterform og holdning til verdens tilskikkelser ikke helt ulik tenåringsdagbøker, om enn med noe flere bevisste språklige kvaliteter.

Det som kan sies å være bokens hovedbudskap, er at ikke alle sider ved et ungt menneske med alvorlig psykisk lidelse representerer eller avspeiler psykosen. Teksten fremhever – og søker mot – det alminnelige, det hverdagslige, den normale dimensjon. Det er dagliglivet innenfor de forskjellige institusjoner og avdelinger som er tema. Skjønt – «helt normalt»? Vi får for det ene servert nokså velkjente ungdomsutskielser og utagering i form av drikketurer og kalaser, småtøyverier, gjerne som resultat av kjedsomhet og manglende beskjeftigelse. Noe mindre alminnelig blir losji i fyllearesten, litt drapstrusler og overfall på personalet, rasert inventar, brannstiftning og så de mange selvmordsforsøk. Alt skildres i samme tonefall, av en ung, oftest hjelpeløst fortvilet mann, som registrerer allehånde situasjoner og omstendigheter som nærmest «sånt som hender», og dét på en ukunstlet og usentimental måte. Det er ikke tankevekkende refleksjoner som møter leseren, som nok stort sett verken vil sitte beveget eller rystet tilbake etter lesingen.

Men enkelte, småpussige, kanskje delvis ufrivillig sorgmuntre formuleringer gir boken et litt egenartet liv: «Jeg har hatt dårlig stedssans, og en ekstremt utviklet rettferdighetssans», «Jeg sluttet å telle antall pasienter som begikk selvmord da jeg kom til 10», «Han hadde visst som hobby å bokstavelig talt sette kniven i strupen på folk han var sinna på (...) jeg skjønte ikke hvorfor han var der når han var sånn». «Vi kranget nesten aldri, og det var skremmende.»

Et stille, alvorlig og utvetydig budskap til all evinnelig omorganisering og nedbygging i dagens psykiatri, er det når han «(...) var vitne til den mest udemokratiske avgjørelsen i Blakstads historie, nemlig at jeg og flere andre pasienter skulle miste de to miljøkontaktene våre. (...) De to viktigste støttebrikkene mine skulle rives bort fra meg.»

Det burde ikke forringe bokens betydning om terapeuter av varierende bakgrunn neppe vil ha så mye å vokse på gjennom en bok som dette. Det må være vel ambisiøst av forlaget å mene at den foreliggende boken kan gjøre oss til «litt mer forståelsesfulle medmennesker eller litt bedre terapeuter». Målgruppen vil nok rimeligvis være pårørende og «brukergruppen» i vid forstand.

Jon Geir Høyesteren

Psykiatrisk divisjon
Haukeland Universitetssykehus

Historisk krim

Knut Asbjørn Ulstein

Alt som ikke er stjålet eller brent

277 s. Oslo: Lunde forlag, 2005. Pris NOK 320
ISBN 82-520-4842-0



Roma brenner. Men hvem har tent på? For en som jeg – uten dypere historiekunnskap enn det som dessverre må karakteriseres som rudimentære rester av gymnaslærdom bakerst i hippocampus, må det innrømmes at problemstil-

lingen virker noe søkt. Men etter et par enkle søk på Internett, finner jeg ut at dette faktisk har hendt: I år 64 e.Kr. brant Roma. Tusenvis av mennesker omkom i flammehavet, og spekulasjonene omkring brannårsaken har vært mange. Keiser Nero satte mye inn på å finne en syndebukk, uten at man egentlig noensinne fant svaret på gåten. Hadde de kristne skylden? Var det opprørske og hevnjerrige gladiatorene som stod bak? Tente keiser Nero på selv? Eller?

I romanen *Alt som ikke er stjålet eller brent* spinner Knut Asbjørn Ulstein (f. 1977) videre rundt denne historien. På leting etter historiske fakta kommer jeg over et intervju med forfatteren, der det fremkommer at han i tillegg til å være medisinstudent er historisk skolert, og at han har brukt over 1 000 timer på å samle bakgrunnsinformasjon for at det historiske innholdet i boken skulle bli mest mulig korrekt. Dette er forfatterens debutroman, og boken vant Lunde Forlags romankonkurranse 2005.

Romanens hovedperson er keiserens spekulatør Hardes Coelius. Han har fått i oppdrag å finne årsaken til den voldsomme brannen, men er også opptatt av å finne lykken sammen med den betydelig yngre Helena – en vakker kvinne som nylig er blitt kristnet. Handlingen foregår i skjæringspunktet mellom gladiatorkampenes romere, keiserens folk, en voksende gruppe kristne og en mindre gruppe jøder, og i spenningsfeltet mellom keiserens etterforsker og hans elskede. Sjangermessig er dette både krim, kjærlighetsroman, historisk roman og religionsfilosofi. Jeg innrømmer at jeg ikke alltid henger helt med i svingene når hovedpersonen utsettes for komplott og snubler over mord og lyssky eksperimenter. Noe bedre historiske bakgrunnskunnskaper enn mine er trolig en fordel for å få fullt utbytte! Ikke desto mindre fryder jeg meg over annerledesheten i denne romanen. En ungdommelig, frisk og velskrevet vri på en snart 2 000 år gammel historie. En finurlig innføring i kristenhetens fødsel. Og samtidig en beretning